

процесі навчання і виховання особистості студента.

Важливого значення набуває кількісний аналіз показника здатності до психологічної близькості з іншими людьми. Якщо говорити про студентів-першокурсників, то у них задовільний рівень психологічної готовності до спілкування із іншими людьми (43,3 %). А у п'ятикурсників високий рівень готовності до психологічної близькості з іншими людьми. Це означає, що завтрашні випускники зможуть інтегруватись у колектив, при цьому забезпечуючи комунікативну функцію як фахівця конкретної галузі діяльності.

Висновки. Отже, здійснений аналіз даних, отриманих у результаті дослідження, дозволяє зробити висновки про те, що становлення особистості майбутнього фахівця є інтегральним багаторівневим психологічним новоутворенням, яке характеризує міру підготовленості особистості до діяльності. Протягом навчання у ВНЗ студенти підвищують рівень своєї майстерності шляхом комплексної фахової підготовки. Це сприяє підвищенню рівня компетентності у конкретних навчальних дисциплінах, що згодом стане основою професійної діяльності. Варто зазначити, що під час навчання у вищому навчальному закладі активізуються усі психічні пізнавальні процеси, які сприяють розвитку особистості в цілому. Однак необхідно спостерігати за динамікою ціннісно-мотиваційного ставлення студентів до своєї професії, допомагати пізнавати її сутність, підводити майбутніх фахівців до усвідомлення важливості професійної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Бернс Р. Развитие Я– концепции и воспитание / Р. Бернс. – М. : Прогресс, 1986. - 422 с.
2. Гильбух Ю.З. Тест-опросник личностной зрелости [Електронний ресурс] – Режим доступа: <https://www.twirpx.com/file/1898006/> – Назва з екрану.
3. Дьяченко М.И. Психология высшей школы: Учеб. пособие / М.И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович, С. Л. Кандыбович. – М. : Харвест, 2006. – 416 с.
4. Зубкова І. Ю. Психологічні особливості Я– образу вчителя професіонала за структурними компонентами цілісної моделі / І. Ю. Зубкова // Практична психологія та соціальна робота. – 2003.– №5. – С. 4–11.
5. Иващенко А. В. Академическая зрелость студентов / А. В. Иващенко – М. : Социум, 2000. – 164 с.
6. Крайг Г. Психология развития / Г. Крайг – СПб.: Питер, 2003. – 992 с.
7. Подоляк Л. Г. Психология вищої школи: Навч. посібн. для магістрантів і аспірантів / Л. Г. Подоляк, В. І. Юрченко. – К.: Філ-студія, 2006. – 320 с.
8. Франкл В. Человек в поисках смысла / В. Франкл. – М.: Прогресс, 1990. – 368 с.

УДК 378.22:57:159.943.6

О. М. Мороз,

магістр спеціальності «Середня освіта (Біологія)»,

54 група природничого факультету.

Науковий керівник: д-р. біол. наук, професор А. П. Стадниченко

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ РЕФЛЕКСІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Сучасна освіта потребує переосмислення концептуальних підходів до професійної підготовки майбутніх учителів. Вищі навчальні заклади, що готують майбутніх педагогів, мають спрямовувати свою діяльність насамперед на розкриття потенціалу кожної людини, підготовку її до саморозвитку, самовизначення та самореалізації. У зв'язку з цим необхідно сприяти становленню і розвитку справжнього професіонала, здатного активно, якісно і творчо реалізувати педагогічні функції з оптимальними нервово-психічними витратами, володіючи адекватними засобами самовираження та саморозвитку. Це робить

актуальним формування професійної рефлексії особистості у процесі професійної підготовки. Розвиток професійної рефлексії студентської молоді відіграє важливу роль у становленні й професійному самовизначенні особистості. Особливо це актуально в умовах світової глобалізації й конкуренції, коли зростають вимоги до рівня професійного розвитку майбутнього фахівця, його готовності до виконання нових завдань. Також розвиток професійної рефлексії розвиває здатність мислити як фахівець, ідентифікувати себе як професіонала, що реально володіє достатнім рівнем розвитку професійних якостей [6]. Отже, є об'єктивна потреба у формуванні професійної рефлексії майбутніх викладачів, як неодмінна умова їхнього професійного становлення і професійної самореалізації.

Актуальність дослідження. Проблема рефлексії була і продовжує залишатися актуальною у психолого-педагогічній науці. Дослідження рефлексії було описане в минулому столітті у працях Б. Г. Ананьєва, Л. С. Виготського, В. В. Давидова, Д. Б. Ельконіна, С. Л. Рубінштейна та ін. Сьогодні процесу формування рефлексії педагогів, у тому числі під час навчання у коледжах та університетах, присвячено дослідження А. П. Гурєєвої, Н. Б. Крашеніннікової, Ю. В. Кушеверської та ін.

Мета статті: дослідити розвиток професійної рефлексії студентів магістратури Житомирського державного університету імені Івана Франка.

На сучасному етапі розвитку психолого-педагогічної науки проблема рефлексії займає провідне місце. Особливо помітний вплив професійної рефлексії на педагогічну діяльність. Рефлексія у діяльності педагога – це процес уявного, попереднього або ретроспективного аналізу будь-якої професійної проблеми або успіху, в результаті якого виникає усвідомлення змісту проблеми, з'являються нові перспективи їх вирішення [1; 5]. На думку Г. О. Бізязєвої, рефлексія викладача – це його вміння аналізу, осмислення та конструювання ціннісної основи своєї діяльності, заснованої на відображенні себе як особистості, індивідуальності, суб'єкта діяльності в системі суспільних відносин [1]. Рефлексуючий педагог – це думаючий, творчо розвинений та аналізуючий свій професійний досвід фахівець, особливою потребою якого є потреба у саморозвитку та самовдосконаленні [1; 5]. Професійна рефлексія – це пізнання себе, можливостей свого "Я" відповідно до вимог професії з наявними про неї уявленнями. Тому професійна рефлексія є підґрунтям для особистісного та професійного зростання фахівця.

На жаль, у наш час студенти перестали керуватися професійними мотивами при вступі до вищого навчального закладу. І вже на останніх курсах спостерігається "вигорання" студентів (комплекс психофізіологічних реакцій організму, що виникають у відповідь на умови професійного навчання і сприяючих негативним змінам у спілкуванні і самовідчутті особи) [2]. Поступово, з набуттям професійних знань, студенти пізнають особливості вибраної ними професії. У них формується ціннісне відношення до майбутньої трудової діяльності, досягається новий рівень соціальної зрілості. Відбувається перше реальне знайомство зі спеціальністю в період проходження учбової практики та інтенсивний пошук раціональніших шляхів і форм спеціальної підготовки, переоцінка багатьох цінностей життя і культури.

Увесь процес навчання потенційно містить у собі небезпеку виникнення емоційного вигорання студентів, передусім через стреси, викликані переходом від учбової діяльності до учбово-професійної. У студентів старших курсів можуть виникнути невпевненість у виборі професії, в можливостях подальшої самореалізації в ній, розчарування. Крім того, студенти вимушені переносити досить великі навантаження, що ставлять високі вимоги до фізичних, розумових, вольових ресурсів особи. Більшість не здатні правильно розрахувати свої сили, раціонально організувати свою роботу. Усе це може призвести до стану емоційного вигорання.

Для розкриття визначення рівня психічного вигорання студентів нами було використано методика А. А. Рукавішнікова. Вона дозволяє провести інтегральну діагностику психоемоційного вигорання студентів, що включає різні структури особистості [6]. Зазначена методика дозволяє оцінити такі шкали професійного

"виснаження": психоемоційне виснаження (ПВ); особистісне віддалення (ОВ); професійна мотивація (ПМ). Дослідження проводилося серед студентів магістратури природничого факультету Житомирського державного університету імені Івана Франка. В опитуванні взяли участь 25 майбутніх фахівців. Було досліджено життєві прояви психічного "вигорання" на міжособистісному, особистісному та мотиваційному рівнях.

Необхідно зауважити, що 45% респондентів мають дуже високий рівень психоемоційного виснаження (ПВ). Це проявляється в хронічному емоційному і фізичному стомленні, байдужості по відношенню до оточуючих з ознаками пониженого настрою і дратівливості. Високий рівень ПВ притаманний 15% магістрантів. Ці студенти дратівливі, чуттєво реагують на негативні оцінки оточуючих осіб. У 15% досліджуваних спостерігається середній рівень цього показника. Виокремлена група студентів має більшу емоційну стійкість, проте їх не покидає почуття тривоги під час навчальних занять, іноді вони вигадують різні причини для уникнення процесу навчання, час від часу відсутні на заняттях без поважних причин. Значна частина студентів (20%) має низький рівень ПВ, що проявляється в турботі про себе, наприклад, шляхом організації частіших перерв у роботі. Дехто з молоді скаржиться на частий головний біль. Лише 5% респондентів мають дуже низький рівень ПВ. Загалом магістранти мають велике бажання навчатися та розвиватися, вміють планувати роботу і раціонально використовують свої сили, однак при перенавантаженні спостерігається дратівливість. Результати дослідження психоемоційного виснаження представлено на (рис. 1).

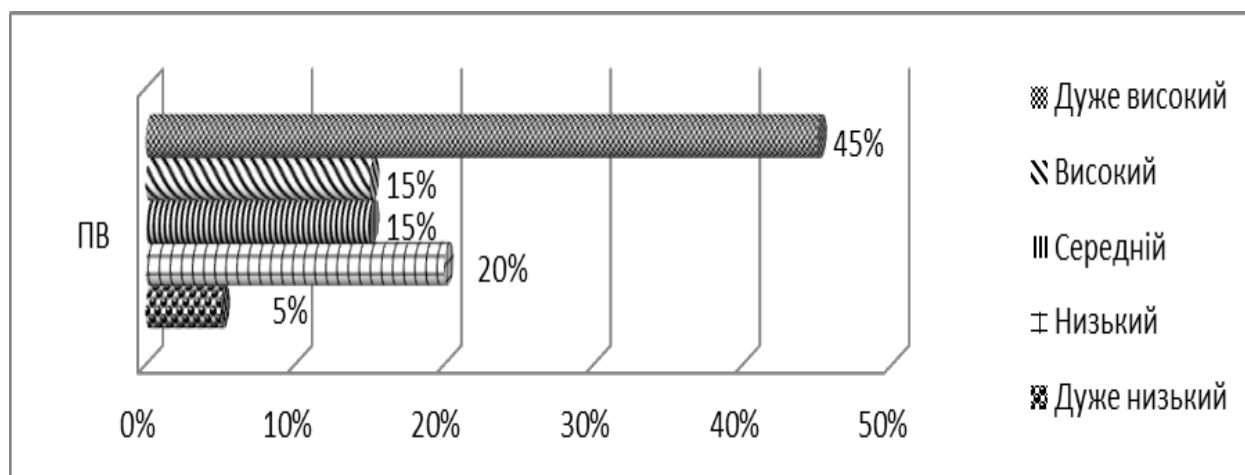

Рис. 1. Кількісна характеристика рівнів психоемоційного виснаження студентів

Ще одним показником при дослідженні став рівень особистісного віддалення (ОВ) (рис. 2). Цікаво, що 35% опитуваних мають дуже низький і 15% низький рівень ОВ. Такі студенти охоче контактують із оточуючими та легко заводять нові знайомства, іноді при виникненні серйозних труднощів "замикаються" у собі. Найбільша кількість опитуваних (40%) характеризується середнім рівнем ОВ. Студенти зверхньо та критично ставляться до оточуючих, "не йдуть на контакт" при розмові. 10% молоді мають високий та дуже високий рівні особистісного віддалення (по 5% відповідно). Студенти надають перевагу самостійній роботі, уникають контакту з оточуючими, агресивні під час розмови, байдужі до процесу навчання (рис. 2).

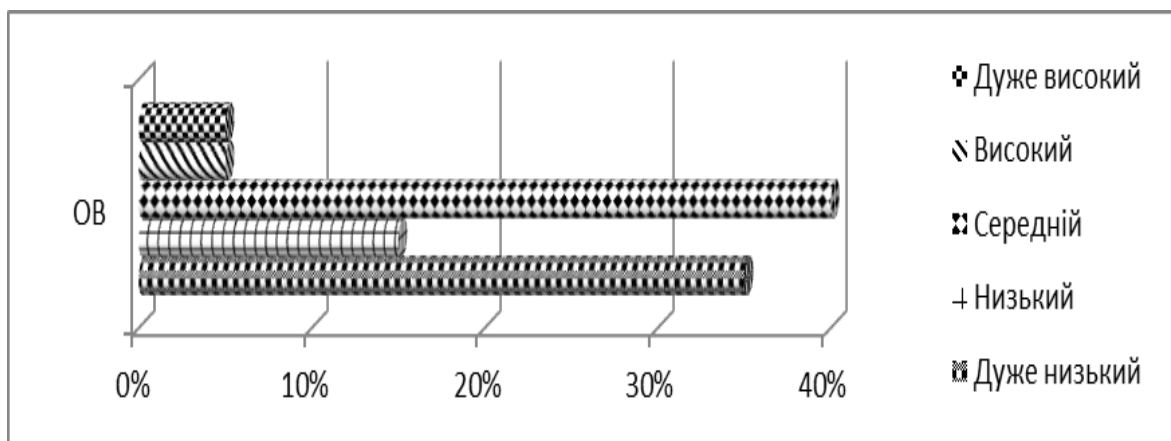

Рис. 2. Кількісна характеристика рівнів особистісного віддалення студентів

Лише у 5 % опитуваних навчальний процес змотивований майбутньою професією (рис. 3). Такі студенти охоче навчаються та обмінюються досвідом із колегами, мають високі досягнення у навчанні та впевнені, що будуть працювати за фахом. 15 % магістрів природничого факультету мають незначний рівень зниження професійної мотивації (ПМ). Опитувані навчаються із задоволенням, як і попередня група, проте мають сумніви чи працюватимуть за фахом у майбутньому. У 20 % студентів середній рівень ПМ навчання. Магістри проявляють зацікавленість лише до деяких предметів, мають середній рівень успішності, схильні до конфліктів. Нажаль, більшість респондентів мають високий та дуже високий рівень зниження ПМ (55 % та 5 % відповідно). У опитуваних спостерігається низька продуктивність професійної діяльності, песимізм і незацікавленість майбутньою професією. Магістри незадоволені процесом навчання та стосунками в колективі, мають слабку потребу в досягненнях (рис. 3).

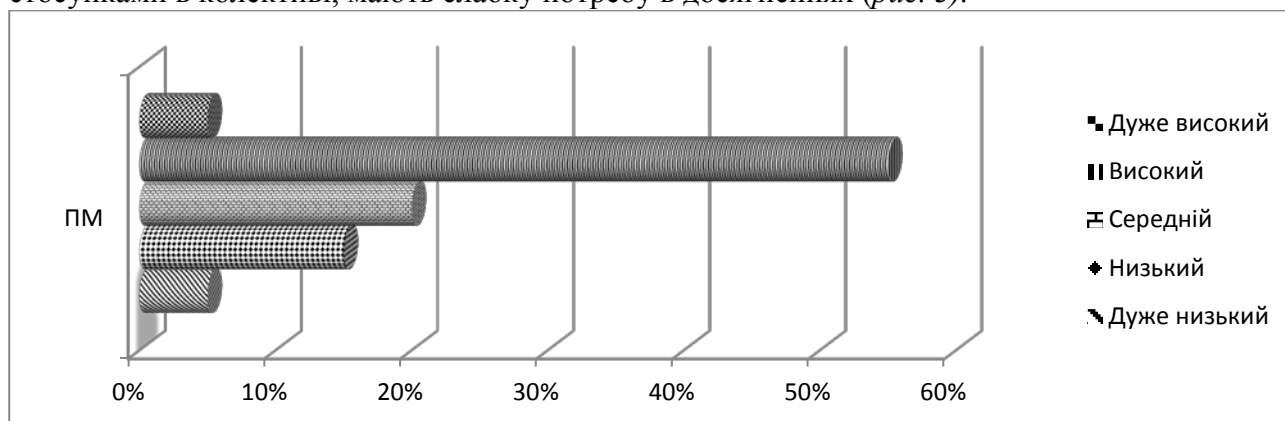

Рис. 3. Кількісна характеристика рівнів зниження професійної мотивації студентів

Висновки. Результати психологічного дослідження свідчать про те, що переважна кількість магістрантів природничого факультету ЖДУ мають середній та високий рівень психічного виснаження. Це також свідчить про низький рівень розвитку професійної рефлексії студентів. Для подолання цих негативних явищ потрібно запроваджувати у ВНЗ різноманітні заходи, що допомагають мінімізувати дію факторів, які сприяють "вигоранню". Зокрема, застосовувати інтерактивні методи навчання; залучати студентів до роботи з дітьми під час проведення днів відкритих дверей, тижнів цікавої науки; літніх таборів тощо. Доцільно запроваджувати в освітній процес ВНЗ тренінги, що вчать студентів правильному харчуванню, релаксації, відпочинку, побудові гармонійних відносин. Хороший ефект мають заняття в гуртках, хобі, спорт, організація екскурсійних поїздок тощо.

Список використаних джерел:

1. Бизяева А. А. Психология думающего учителя: педагогическая рефлексия / А. А. Бизяева. – Псков: ПГПИ им. С.М. Кирова, 2004. – 216 с.
2. Большой психологический словарь / [сост. Б. Г. Мещерякова, В. П. Зинченко]. – СПб.: Прайм-Еврознак, М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2003. – 672 с.
3. Желанов В. В. Використання технологій формування рефлексивної компетентності в процесі професійної підготовки вчителя початкових класів / В. В. Желанов // Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. – Вип. 27. – 2009. – С. 132 – 136.
4. Карпов А. А. Психология рефлексивных механизмов деятельности: моногр. / А. А. Карпов. – М.: Институт психологии РАН, 2004. – 432 с.
5. Кравець Л. М. Виховання саморефлексії у студентів вищих навчальних педагогічних закладів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.07. «Теорія і методика виховання» / Л. М. Кравець. – Луганськ: Освіта, 2009. – 22 с.
6. Фетискін Н. П. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп / Н. П. Фетискін, В. В. Козлов, Г. М. Мануилов. – М.: Институт психотерапии, 2002. – 380 с.

УДК 378.1:377

І. В. Новіцька,

канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки,

зав. відділу аспірантури та докторантури

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

З. В. Панасюк,

викладач, магістр

(КВНЗ "Новоград-Волинський медичний коледж"

Житомирської обласної ради)

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ МЕДИЧНОГО ПРОФІЛЮ

Якісна підготовка фахівців з вищою освітою вимагає високого рівня компетентностей викладача, незалежно від профілю. Сучасний рівень розвитку творчих та продуктивних сил, комерціалізація усіх сфер виробництва зумовлюють потребу у висококваліфікованих, конкурентно спроможних фахівцях. Підготовка таких спеціалістів можлива за якісного професійного зростання та самовдосконалення носіїв знань, умінь та навичок – викладачів закладів вищої освіти. Компетентнісний підхід є визначальним у процесі підготовки майбутніх фахівців. Основним завданням цього інноваційного педагогічного підходу є формування стійких професійних компетенцій та навичок постійної безперервної самоосвіти та саморозвитку.

Актуальність дослідження. Питанням дослідження професійної компетентності педагога займалися багато закордонних та вітчизняних вчених-педагогів: Л. С. Ващенко, І. А. Зязюн, М. В. Корнілова, О. І. Локшина, Н. Г. Ничкало, О. І. Пометун, А. В. Хуторський, О. Я. Савченко, С. О. Сисоєва, О. М. Семенов та інші.

Компетентнісний підхід знайшов своє відображення практично у всіх сферах освітньо-професійного простору, зокрема, у медичній галузі. Підготовка висококваліфікованого медичного працівника можлива лише в умовах залучення до викладацької діяльності досвідчених, з високим рівнем фахової майстерності викладачів. Специфіка роботи викладача ЗВО медичного профілю полягає у потребі постійного вдосконалення не лише своєї фахової майстерності лікаря, яка має відповідати сучасним